

Strafansvar uten skyld.

Av Per Augdahl.

Med den moderne opfatning av straffen som en reaktion mot den forbryderske vilje er det uforenelig at straffe, hvor der ikke foreligger subjektiv skyld. Nødvendigheten av skyld som betingelse for straf står for den civilieerte retsbevidsthets som noget så selvsagt, at man formelig steiler overfor utslag av en ældre opfatning, som har bevaret sig op til en forholdsvis ny tid, således som for eks. den først ved straffeloven av 1842 ophævede bestemmelse i lovbogens 6—4—1, hvorefter majestættforbryderens livsarvinger skulde miste sin stand og stamme.

Straf uten skyld er imidlertid ingenlunde noget fænomen, som alene horer fortiden og retshistorien til. Det vandrer tvertimot den dag idag lyslevende omkring i vor ret. Straffeloven har rigtignok i § 40 et utvetydig tilkjendegivende av, at straf forutsætter skyld, og dette princip er også undtagelsesfrit gjennomført i loven. Straffelovens § 40 gjelder imidlertid ikke speciallovgivningen, og i denne findes en række straffebestemmelser tildels av meget praktisk natur, som ikke forutsætter subjektiv skyld.

Da disse straffebestemmelser alle skriver sig fra en tid, da skyldprincippet forlængst havde vundet almindelig anerkjendelse i strafferetten, kan de ikke betragtes som levninger fra en svunden tids retsopfatning — isåfald havde der jo ej heller været nogen grund for ikrafttrædelsesloven til at opretholde dem — men må forklares ut fra rent praktiske hensyn. Først og fremst har åbenbart hensynet til bevisvan-

skeligheter spillet ind. De fleste herhen hørende straffebud angår forhold, hvor beviset for subjektiv skyld ofte vil være vanskelig eller umulig at føre, og hvor straffebestemmelsens effektivitet derfor i væsentlig grad kunde bli svækket, hvis der skulde kræves bevis for skyld. Dernæst er det i mange tilfælde tænkelig, at en sådan ubetinget straffebestemmelse er ment som en særlig indskjærpelse av agtsomhetspligten; bevidstheden om, at ingen undskyldning tages for god, når en bestemt begivenhet indtræffer, skal anspore vedkommende til at vise den yderste agtpågivenhet for at hindre, at begivenheten sker.

At ingen av disse grunde er fyldestgjørende, vil vistnok alle indrømme. Hensynet til bevisvanskelighetene kan under ingen omstændigheter føre lenger end til at vende bevisbyrden om, således at det blir tiltalte, som får at føre bevis for, at subjektiv skyld ikke foreligger. En række straffebud innskrenker sig også hertil, jfr. om disse nedenfor. Og for indskjærpelse av agtsomhetspligten må det være tilstrækkelig at gjøre erstatningspligten uavhengig av skyld, uten at det samme også skulde behøve at gjælde strafansvaret.

Det synes overhovedet ut fra den moderne opfatning av straffen vanskelig at kunne indpasse begrepet straf på retslap, som tilføies uten skyld. Man lægger endog i almindelighet skyldmomentet ind i selve definitionen av straffen.¹⁾ Herved må imidlertid erindres, at straf i juridisk forstand er et begrep av rent positivretslig indhold. Når loven slik som i de nedenfor omhandlede tilfælde betegner et retslap som straf, så er det dermed at anse som straf i retslig forstand, uanset om det tilføies uten subjektiv skyld. Når videre grundlovens § 96 forbyr at anvende straf uten efter lov og dom, er det klart, at den går ut fra et bestemt straffebegrep, og av dette begrep er lovgivningen bundet, forsåvidt som den ikke kan bestemme, at et retslap skal ansees og behandles som ikke-straf, når grundloven betrakter det som straf. Ser man

¹⁾ Se f. eks. Hagerup: Strafferettens alm. del s. 352.

hen til formålet med grundlovens § 96, kan det neppe være tvilsomt, at et retstap, som grundloven anser som straf, ikke uten videre ophører at være straf i grundlovens forstand, fordi kravet til subjektiv skyld opgives, og at man derfor ikke alene ved at sloife dette krav kan komme forbi grundlovens kauteler til individets beskyttelse.

Samtlige nugjældende av de straffebestemmelser, der hjemler straf uten subjektiv skyld, kjender som principal straf alene boter. Derimot hjemlede lov ang. brændevins salg og utskjenken av 6. september 1845 § 16, jfr. lov av 26. august 1854 § 6 fængsel også som principal straf for den husbond, hvis »tjener eller anden« gjorde sig skyldig i ulovlig avhændelse av brændevin, selv om intet var at lægge husbonden tillast. Denne bestemmelse blev imidlertid — som det synes ved en inkurie — uteladt i brændevinsloven av 24. juli 1894 og er heller ikke optat i den nugjældende brændevinslov. *Subsidiær* fængselsstraf var det derimot i alle tilfælde adgang til at anvende, idet boten, hvor den ikke kunde erholdes, blev at avsone ved fængsel på vanlig måte, selv om skyld ikke var bevist. Heri blev der først gjort en forandring ved straffelovens ikrafttrædelseslov, som i § 8 første led bestemmer, at

pengestrafte, som ilægges nogen i henhold til lovbestemmelse, hvorefter dette kan ske, uden at egen skyld kræves, er ikke gjenstand for afsoning, medmindre egen skyld findes bevist.

Fra denne bestemmelse gjør imidlertid samme lovs § 4 II en undtagelse forsåvidt angår lappelovgivningen, hvorom nærmere nedenfor.

Med straffebestemmelser, som ikke forutsætter subjektiv skyld, må ikke forveksles straffebud, hvor bevisbyrden er vendt om, således at det blir tiltalte, der har at bevise, at skyld i k k e foreligger. Av slike straffebud har vi ikke få. Således straffelovens § 431, hvorefter utgiver av blad eller tidskrift er strafferetslig ansvarlig for dets indhold, medmindre han beviser at ingen uagtsomhet kan lægges ham tillast.

Likeså toldlovens § 155, som i tilfælde av brudd på toldvæsenets lås eller segl sætter straf for den, i hvis varetægt låsen eller seglet har været anbetroet, medmindre han beviser, at det påtatte er sket uten hans forseelse. Også toldlovens §§ 147 og 148 samt lov om vareforselen landværts mellem Norge og Sverige av 10. juli 1897 § 7 må som nedenfor omhandlet antages at høre hit. Videre kan merkes lov indeholdende tillægsbestemmelser angående lapperne og rensdyrdriften i de souden Finmarkens amt liggende landsdele av 25. juli 1897 § 25, der sætter straf for den, som findes at være i besiddelse av ikke bearbeidet renhud, hvorpå ørene er bortskåret eller renmerket på anden måte ødelagt, uten at han kan påvise, at renmerket er borttat eller ødelagt uten bedragersk hensigt. Endelig kan nævnes lov om tilvirkning av brændevin av 15. august 1908 § 52 og lov om tilvirkning og beskatning av øl av 28. juni 1912 § 38, hvorefter husbond eller arbeidsherre er ansvarlig for ulovlig tilvirkning av brændevin og øl, som begåes av hustru, børn, tjenere eller arbeidsfolk, medmindre det av de forhåndenværende omstændigheter kan skjønnes, at det påtatte er skeet uten deres vidende og vilje. — Hvad der er eiendommelig for sådanne bestemmelser, er ikke av materielretslig natur. Loven forutsætter her principielt subjektiv skyld som betingelse for straf, men oppstiller alene en *processuel* særregel om beviset for skylden. Ikrafttrædelsesloven § 8 har derfor ikke anvendelse på disse tilfælde, og pengestrafte, som ilægges efter de her nævnte lovbestemmelser, er følgelig gjenstand for avsoning, selv om der ikke foreligger positivt bevis for skyld. Dette resultat kunde synes mindre rimelig, men det følger med nødvendighet av ikrafttrædelseslovens uttryksmåte, likesom lovens forarbeider viser, at paragraffen bare sigter til straffebud, som ser helt bort fra skyld. (Se Straffelovskommissionens utkast til ikrafttrædelseslov s. 37—38).

Undersøkelsen av, i hvilke tilfælde der efter speciallovgivningen er adgang til at anvende straf, selv om subjektiv skyld ikke foreligger, er ikke i alle tilfælde like let. Special-

lovgivningens straffebud er nemlig for en stor del slik avfattet, at det ingenlunde er klart, hvorvidt de forutsætter skyld eller ikke. I intet tilfælde siges der med rene ord, at der skal straffes uten hensyn til skyld, og heller ikke forøvrig er lovstedernes uttryksmåte slik, at man alltid med sikkerhet kan slutte sig til, hvad de mener. Det er også kun rent undtagelsesvis, at man i lovenes forarbeider finder nogen veiledning end sige da nogen redegjørelse for, h v o r f o r kravet til skyld er opgit. Utgangspunktet for undersøkelsen må selvfølgelig være, at skyld er nødvendig i alle tilfælde, hvor der ikke foreligger særlige grunde for at anta det motsatte. Enhver tvil bør løses til gunst for de almindelige strafferetslige principer, og er det tvilsomt, om loven helt bortser fra skyld eller bare nøier sig med at vende bevisbyrden rundt, bør tvilen løses til fordel for den sidstnævnte forståelse.

I det følgende skal i korthet nævnes, hvilke straffebestemmelser der her kan bli spørsmål om. De i ikrafttrædelseslovens § 4 II nævnte lappelove skal senere bli særskilt omhandlet.

Som eksempel på strafansvar uten skyld nævnes i straffelovkommissionen inndstilling s. 37 og i Hagerups strafferet s. 280 toldlovens § 138. Efter denne paragraf forbrydes varer, for hvis vedkommende der foreligger visse (i § 137 opregnede) forhold, der tyder på toldsvig, selv om »der ikke haves avgjørende omstændigheder for, at den, der står for varerne, har lagt an på at besvige toldkassen«. Straffelovskommissionen betegner det dog som tvilsomt, om meningen er, at varerne skal forbrydes, selv om der bevislig intet er at lægge nogen tillast. Lovstedets uttryksmåte nødvendiggjør vistnok heller ikke den fortolkning, at konfiskation skal finde sted, selv om det godtgjøres, at det ikke er lagt an på toldsvig, en fortolkning som også vilde kunne føre til ganske uantagelige resultater. Hvis det for eks. bevises, at den, som har anmeldt for toldvæsenet, at der er skjult specerier i sukkerkasser (toldlovens § 137 litra c), har skjult dem der selv i hensigt senere at røbe varerne for toldvæsenet for derved at

bringe rette vedkommende i uleilighet vilde det være ganske urimelig, at han desuagtet skulle opnå at se varerne konfiskert. Det offentlige vilde derved likefrem gjøre sig til medskyldig ved realisationen av hans lumpne anslag.

Hagerup l. c. nævner som videre eksempler på strafansvar uten skyld toldlovens §§ 147 og 155. Av disse inneholder imidlertid § 155 som før nævnt alene en særregel om beviset. Toldlovens § 147 sætter straf for den skipper, i hvis fartøi der befindes andre, flere eller færre pakker, end varefortegnelsen ommelder, og bestemmer dernæst, at istedetfor den almindelige straf »træder en mulkt av indtil 10 speciedaler eller straffløshed, når det af omstændighederne er umiskjendelig, at ingen toldsvig kan være tilsigtet med den i varefortegnelsen befundne urigtighed.« Efter uttryksmåten synes det rigtignok her nærmest som om end ikke bevis for, at uoverensstemmelsen skyldes skipperen helt utilregnelige omstændigheter, ubetinget er diskulperende. Der er imidlertid også plads for den fortolkning, at uoverensstemmelsen for overhovedet at kunne betinge straf ihvertfald må skyldes skjødesløshet. Denne opfatning synes forudsat i lovens forarbeider (se ot. prp. nr. 46 for 1845 s. 32), jfr. også Schweigårds kommentar til kriminalloven, 3die utg. I s. 198.¹⁾ Det må imidlertid være skipperen, som har bevisbyrden for, at han ikke har utvist skjødesløshet.

Lov om jords fredning av 11. mai 1860 §§ 21, 22, 23 og 38 sætter straf for den eier, hvis gjed, svin, sau, fjærkræ eller gås kommer ind på anden mands eiendom. Dette strafansvar må vistnok antages at være helt uavhengig av subjektiv skyld. Sammenligner man uttryksmåten i § 21 »kommer gjed ind på fremmed eiendom, ansees dens eier . . . « med skyld. Sammenligner man uttryksmåten i § 21 »kommer bofæ for medelst dets eiers, besidders, vogters eller nogen andens uagtsomhed ind på anden mands jord, . . . ansees den skyldige«, kan det

¹⁾ Bestemmelsen er heller ikke medtat i straffelovskommissionens opregning, som angives at være uttømmende.

næppe betviles, at eierens strafansvar efter den førstnævnte paragraf ikke er betinget av uagtsomhet. Dertil kommer, at minimumsstraffen efter gjerdelovens § 21 er lavere end efter den nævnte bestemmelse i kriminalloven, hvad der alene kan forklares ved at den første ogsaa sigter til tilfælde, hvor uagtsomhet ikke er bevist. Med gjerdelovens hensigt, at skjærpe ansvaret for bofæ, vil det nemlig være helt uforenelig at anta, at den har villet opstille en mildere regel end den indtil da gjældende for det tilfælde, at uagtsomhet er utvist. Det fremgår da ogsaa av lovens forarbejder, at så ikke har været tilsigtet, om det end ikke noget sted med rene ord siges, at strafansvaret ikke skal være betinget av skyld. — Hvad her er anført, gjælder ogsaa ansvaret for svin efter gjerdelovens § 22, der bruker tilsvarende uttryk som i § 21. Likeså må ansvaret for sau efter § 23 som følge av henvisningen til den foregående paragraf være ubetinget, og det samme gjælder ansvaret for fjærkræ og gås efter § 38, der bruker tilsvarende uttryk som § 21.

Efter lov om havne- og ringevæsenet av 10. juli 1894 § 62 er skibsføreren med hensyn til bøter og skadeserstatning efter den nævnte lov ansvarlig for sine folks handlinger, medmindre forseelsen bevises at være begået mot hans uttrykkelige ordre. At skipperen beviser, at han ikke har ladet det mangle på behorlig opmerksomhet og tilsyn (jfr. sjofartslovens § 59 andet led), er altså ikke nok, og paragraffen nøier sig folgelig ikke med at snu bevisbyrden om, idet det selvfølgelig ingen uagtsomhet behøver at ligge i, at skipperen ikke uttrykkelig har forbudt den ulovlige handling¹⁾. Det synes dog noget tvilsomt om skipperens ansvar med hensyn til boten er at anse som et virkelig strafansvar, eller om det alene er at anse som et (økonomisk) ansvar for utredselen av

¹⁾ Jfr. kommissionsutkastet til ikrafttrædelseslovs 38 note 1, hvor det med rette fremhæves, at skibsføreren i virkeligheten ofte vil være mere skyldig, når han har fundet grund til at uttale uttrykkelig forbud mot noget som dog foretages, end når han ingen grund har hat til at sige noget.

den vedkommende mandskap ilagte bot. Den første forståelse stemmer bedst med lovens uttryksmåte, om den end synes lidet rimelig.

Efter lov om innskærnkning i adgangen til at slippe hingste m. v. på beite av 9. mai 1896 § 2 jfr. § 5 kan herredsstyret beslutte, at når springvæder »kommer ind på anden mands eiendom«, skal strafansvar kunne gjøres gjældende mot dens eier eller besidder. Uttryksmåten er den samme som i gjerdelovens §§ 21 og 22, og bestemmelsen må derfor vistnok i motsætning til § 1, der bruker det snævrere uttrykk »slippes til beite«, forstås slik, at strafansvaret ikke er betinget av skyld.

Også lov om vareførselen landvæerts mellem Norge og Sverige av 10. juli 1897 § 7 regnes av Hagerup l. c. blandt straffebestemmelser, som ikke forutsætter subjektiv skyld. Det rette turde dog som førnevnt vistnok være at forstå denne bestemmelse alene som en særregel om bevisbyrden. Etter den nævnte paragraf skal i tilfælde av, at forpassede varer ikke inden 2 måneder fra passerseddelens utstedelse er fremkommet til bestemmelsesstedet, avsenderen eller hans selvskyldnerkautionist erlægge en bot. Etter paragraffens sidste passus skal imidlertid boten tilbakebetales, såfremt det inden 3 måneder godtgjøres, at forholdet skyldes vareavsenderen utilregnelige omstændigheter. Herav må følge, at hvis avsenderen allerede inden boten er erlagt kan fore sådant bevis, blir boten overhovedet ikke at erlægge. Hvad dernæst angår kautionisten, er hans ansvar vistnok ikke at anse som nogen straf men alene som en (kontraktsmessig) forpligtelse til at utrede den av vareavsenderen forvirkede bot. Den ældre lov av 18. mai 1860 § 11 oppfattet hans ansvar på den sidstnævnte måte, og det er intet som tyder på, at man ved loven av 1897 har villet gjøre nogen ændring heri. Loven forlanger selv, at avsenderen skal stille selvskyldnerkaution for »forpligtelsens opfyldelse samt for den av sammes misligholdelse flydende bot« (§ 3), og det kan umulig antages, at

loven hermed har villet, at nogen skulde kontraktsmæssig forpligte sig til likefrem at lide straf for en anden.

Jagtloven av 20. mai 1899 § 41 bestemmer, at når hund træffes jagende på egen hånd efter fredet vildt, kan hundens eier ilægges bøter. Boten bortfalder dog, hvis hunden nedskydes eller eieren straks lar den dræpe. Paragraffen er i sin uttryksmåte nær beslægtet med gjerdelovens i §§ 21 og 22 og må vistnok likesom disse forståes slik, at skyld ikke kræves.

Noget tvilsommere er forholdet efter lov om ansvar for skade på bofæ ved hund av 20. august 1915 § 1. Efter denne paragraf skal »skade som ved hund forvoldes bofæ eller fjærfæ, erstattes av hundens eier. Derhos kan han ilægges bøter.« Uttryksmåten her synes ikke med nødvendighet at føre til, at også strafansvaret skal være uafhængig av skyld. Bestemmelsen er hentet fra den ældre lov av 11. juni 1903, som aller havde den fra loven av 9. juni 1894. Medens bestemmelsen i den sidstnævnte lov synes at ha været forstået derhen, at skyld måtte foreligge¹⁾, er det motsatte antat efter loven av 1903 ved en kjæremålskjendelse i Retslidende for 1907 s. 298. Rigtigheten herav synes dog tvilsom.

Fra reglen i ikrafttrædelsesloven § 8 om, at bøter ilagt i henhold til lovbestemmelser, hvorefter dette kan ske uten at egen skyld kræves, ikke er gjenstand for avsoning, medmindre egen skyld er bevist, gjør den nævnte lov § 4 II en undtagelse forsåvidt angår lappelovgivningen, idet den bestemmer, at

de Straffebestemmelser, som indeholdes i følgende Love:
Lov af 24de Juli 1827 angaaende Straf for Overtrædelse af den 8de Artikel i Grændsekonventionen med Rusland af 14/2 Mai 1826,

Lov af 7de September 1854 om Renbete i Finmarken m. v.

¹⁾ Bestemmelsen er således ikke nævnt i straffelovskommissionens opregning.

(med Undtagelse af § 5) med Tillægslove af 9de September 1857 og 17de Juni 1869,
 Lov af 2den Juni 1883 angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige,
 Lov af 23de Juni 1888 om forskjellige Forhold vedkommende Fjeldfinnerne i Finmarkens Amt samt
 Lov af 25de Juli 1897, indeholdende Tillægsbestemmelser angaaende Lapperne og Rensdyrdriften i de søndenfor Finmarkens Amt liggende Landsdele,
 vedbliver, forsaavidt de fremdeles gjælder, at staa ved Magt med de i §§ 7—9 omhandlede Ændringer, dog saaledes

-
3. at Bøder, ilagt i Medhold af Lov af 24de Juli 1827, forsaavidt Rensdyrdrift angaar, Lov 7de September 1854 (undtagen § 5) med Tillægslove, Lov af 2den Juni 1883, Lov af 23de Juni 1888 samt Lov af 25de Juli 1897 er Gjenstand for Afsoning, selv om egen Skyld ikke findes bevist.

Bestemmelsen i post 3 synes at ha git anledning til adskillig tvil i praksis. Dette kan heller ikke forundre. Thi bestemmelsen er i sig selv meningsløs og er alene ved en misforståelse kommet ind i loven. De der nævnte lappelove — med undtagelse av loven av 25. juli 1897 — gir nemlig ikke i noget tilfælde adgang til at anvende straf, hvor ikke subjektiv skyld er bevist.

Hvad for det første angår den ældste av de nævnte love, loven av 24. juli 1827, gir dennes eneste straffebestemmelse intet holdepunkt for den forståelse, at den der omhandlede straf skal komme til anvendelse uten hensyn til skyld. Loven forbyr norske lapper at la sine ren og andre dyr beite på russisk territorium og fortsætter derpå: »Overtrædes dette forbud, skal dyrenes eier være forfalden til efternævnte mulct.« At de almindelige strafbarhetsbetingelser herved er forutsat, synes efter uttryksmåten lidet tvilsomt og bestyrkes end yderligere ved en sammenligning med de bestemmelser i grænsekonventionen med Rusland, som det nævnte straffebud skulde legalisere. I konventionens art. 8 heter det bl. a.: »Enhver overtrædelse av dette forbud (a: mot

at beite på fremmed territorium) skal bringes til den øvrighedspersons kundskab, under hvilken den skyldige hører. Denne skal, efterat sagen er bleven beviist, dommes til en efter forseelse størrelse forholdsmæssig mulct, — . Dette er imidlertid således at forstå, at de rensdyr og andre husdyr, som hændelsesvis kunne have forvildet sig og komme over på fremmed territorium, skulle uden nogen vanskelighed tilbageleveres til deres eiere.«

Efter de her fremhævede udtryk kan det ikke være tvilsomt, at konventionen kun vil ha straf, hvor der er skyld tilstede, og selvfølgelig havde loven i så henseende ingen grund til at gå videre end konventionen.

At loven av 24. juli 1827 forudsætter skyld som betingelse for straf, fremgår til overflod med tydelighet av dens forarbejder. I det første lovudkast, som blev avgit av en til »undersøgelse angående midlerne til Finmarkens opkomst« nedsat komite, havde straffebestemmelsen følgende form: »Når rensdyr tilhørende norske indbyggere bevisligen indkomme i — — — Rusland, skal sammes eier i alle de tilfælde, hvor dyrenes overgang over grænselinjen kan tilregnes ham, udrede efternævnte mulct«. — Komitéutkastet blev helt omredigeret i propositionen; at det ikke var meningen at frafalde kravet på skyld, fremgår imidlertid på det tydeligste av følgende udtalelse i foredraget: »I lovudkastets (o: komitéutkastets) § 1 ansees at, da udtrykkene »når rensdyr indkomme« let kunne være mistydning underkastede, der måske rettere burde bruges conventionens ord »når lapperne lade deres dyr græsse«.« Overensstemmende hermed forbydes i propositionen lapperne at »lade deres rener og andre dyr græsse«, og denne udtryksmåte går uforandret igjen i loven.

Også om de øvrige i ikrafttrædelseslovens § 4 II nævnte lappelove ældre end 1897 gjælder det, at de hverken i sin lovtæst eller sine forarbejder gir det ringeste holdepunkt for den opfatning, at straffen i noget tilfælde skal være uafhængig av subjektiv skyld. Loven av 2. juni 1883 gjør vistnok i et enkelt tilfælde (§ 9) lappen ansvarlig for bøter der

ilægges renvogter, som »med forsæt eller formedelst grov uagtsomhed i dyrenes bevogtning« er skyld i, at disse gjør skade. Loven siger imidlertid uttrykkelig, at dette ansvar alene gjælder »uredselen« av de bøder, som måtte idømmes renvogteren«. Hans ansvar er med andre ord av rent økonomisk og ikke strafferetslig art; boten er ikke »ilagt« reneieren, og om nogen avsoning i henhold til ikrafttrædelseslovens § 4 II nr. 3 blir det derfor overhovedet her ikke tale. — Det fremgår da også av lovens forarbeider, at den citerede uttryksmåte er valgt med flid netop for at utelukke, at reneierens ansvar for renvogteren skal få karakter av straf. I den norske regjerings første indstilling (1867) var dette ansvar uttrykkelig formulert som et strafansvar. Se utkastets § 10, hvor det heter: »Gjøres sådan skade (d: ved ren på aker m. v.) med forsæt eller formedelst grov uagtsomhed i dyrenes bevogtning, skal enhver lap, som selv eller ved sine renvogtere deri har gjort sig skyldig bøde — — —«. Det svenske Justisdepartement, hvem indstillingen blev forelagt, indvendte imidlertid mot denne formulering, at det syntes mindre rigtig at straffe en lap for brode som uten hans vidende eller vilje var begåt av hans renvogter »især i de tilfælde at ansvaret i mangel av bødernes betaling bestemmes til fængsel«, likesom man antok, »at det for oiemedel turde være tilstrækkelig, at lappen pålægges at indestå for betalingen av de bøder, hvortil renvogteren måtte gjøre sig skyldig«. Overensstemmende hermed foreslog det svenske Justisdepartement den redaktion, som senere blev lovens. Det norske Indredepartement tiltrådte i sit foredrag av 1870 det svenske standpunkt og havde intet at erindre ved den fra svensk hold foreslåede redaktion.

Det kan således ikke være tvilsomt, at strafansvar uten skyld har været fremmet for lappelovene helt indtil 1897.

Straffelovkommissionens i 1896 avgivne utkast til lov om straffelovens ikrafttræden indeholdt ingen til ikrafttrædelseslovens § 4 II svarende bestemmelse. Samtlige lappelove undtagen loven av 1883, som kun skulde gjælde til

1899 og hvis straffebestemmelser derfor foresloges ophævet, havde sin plads i den almindelige opregning av uophævede straffebud (nu § 4 I). Om botestraffer ilagt i henhold til lovbestemmelse, hvorefter det kan ske uten at egen skyld kræves, fastsatte utkastets § 8 som *u n d t a g e l s e f r i* regel, at de ikke skulde være gjenstand for avsoning, medmindre egen skyld fandtes bevist. De herhen hørende dagjældende lovbestemmelser findes opregnet i utkastets motiver (s. 37). I denne opregning, som uttrykkelig angives at være uttømmende, nævnes ingen av de foran omhandlede lappelove. Derimot nævnes den nys omtalte § 9 i loven av 1883 som eksempel på ansvar (av ikke strafferetslig art) for utredsel av bøter, som er ilagt andre.

Aaret efter at straffelovkommissionens indstilling var avgitt, kom der imidlertid en ny lappelov — lov av 25. juli 1897 — og av dennes mange straffebestemmelser er der et par, hvorefter der er adgang til at straffe, selv om subjektiv skyld ikke foreligger. Dette er for det første utvilsomt tilfælde med lovens § 1, som i første led sætter straf for nomadiserende lap, hvis ren »findes at beite« på anden mands grund, og i andet led fastsetter *s k j æ r p e t* straf, hvor den uberettigede beiting er forvoldt med forsæt eller ved uagtsomhet i renens bevogtning. Det samme må antages at være tilfælde med § 2, der sætter straf for fastboende reneier, hvis ren befindes at beite på fremmed grund. Denne paragraf indeholder vistnok ingen til § 1 andet led svarende skjærpelsesbestemmelse. Men uttrykket »befindes at beite« i § 2 kan næppe forstås på anden måte end uttrykket »findes at beite« i § 1, hvor det som nævnt ikke forutsætter skyld. Navnlig blir dette klart, når det citerede uttrykk i § 2 sammenholdes med uttryksmåten »udøve eller lade udøve beiting« i § 3, »benytte til beite« i § 7 og »bragt ind i distrikterne« i § 9¹⁾.

¹⁾ At straf efter lov av 25 juli 1897 § 2 er uavhengig av subjektiv skyld, er antatt av Hoiesterets kjæremålsutvalg i kjendelse i Retstidende for 1912 s. 40, hvor dog ikrafttrædelseslovens § 4 II nr. 3 uriktig anføres som begrundelse herav, likesom det uttales, at de almindelige regler

Spørsmålet blev nu hvilket standpunkt ikrafttrædelsesloven skulde indta til de nævnte straffebestemmelser. Efter det almindelige princip i kommissionsutkastets § 8 måtte forholdet bli, at bøter ilagt efter loven av 1897 ikke var gjenstand for avsoning, medmindre egen skyld fandtes bevist. Mot at indføre dette princip i lappelovgivningen blev der imidlertid under ikrafttrædelseslovens behandling i Justisdepartementet gjort forestillinger fra Indredepartementet og lappelkommissionen (se ot. prp. nr. 24 for 1888—89 s. 46). Disse forestillinger ligger til grund for den misforståelse, som har fåt uttryk i ikrafttrædelseslovens § 4 II nr. 3. I de nævnte forestillinger er det nemlig eiendommelig nok helt overset, at strafansvar uten skyld er noget særegel for et par straffebestemmelser i loven av 25 juli 1897 og ikke findes i de ældre lappelove. Man har gåt ut fra, at også de ældre lappelove hjemlet strafansvar uten skyld, og foreslog overensstemmende hermed, at botestraf ilagt ikke bare efter loven av 1897 men også efter de ældre lappelove skulde være gjenstand for avsoning, selv om egen skyld ikke fandtes bevist. Justisdepartementet oplog dette forslag i propositionen uten at være opmærksom på, at det beroede på en misforståelse, og denne kom heller ikke senere op under lovens behandling.

Der kan da sluttelig spørges om ikrafttrædelseslovens § 4 II nr. 3 slik som den er kommet til at lyde, har åbnet adgang til at anvende straf uten skyld også efter de ældre lappelove. For et bekræftende svar kan anføres, at paragraffens opregning av disse i motsat fald vilde bli meningsløs, og at en lov ikke må forstås slik, at den blir uten mening. Svaret må dog ikkedestomindre utvilsomt bli benægtende. Hvad ikrafttrædelseslovens § 4 II nr. 3 har villet gi, er utelukkende en regel om avsoning av bøter, derimot ikke nogen forskrift om betingelserne for ilæggelse av bøter. Den henholder sig i

om vildfarelse må gjælde, hvor vedkommendes ren beiter på et område, hvortil han har erhvervet en uttrykkelig om end utilstrækkelig hjemmel. Denne begrensning av strafbarheten synes dog ganske vilkårlig og savner enhver støtte i loven.

så henseende til de gjældende bestemmelser i lappelovene, som det aldrig har været meningen at forandre. Det rigtige er derfor at ta den nævnte opregning som det den er nemlig meningsløs, og ikke lægge ind i den en mening, som både i og for sig er urimelig og som ligger langt udenfor paragraffens hensigt.
